

DEL 2

Könsnormer i bildspråket

Statens medieråd

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

Text: Elisabet Jonsved, Elin Jönsson och Statens medieråd

Form: Intellecta

Omslagsfoto: David Slijper

Statens medieråd 2017

DEL 2

Visuella mönster – om könsnormer i bildspråket

I del 2 ingår:

1a En bildpresentation (Se separat powerpointpresentation).

1b Ett lärarmanus till bildpresentationen, sid. 4–47.

2a En bildanalysmall – teoretisk övning, sid. 48–49.

2b Bilder till analysövningen, sid. 50–52.

Tips! Skriv ut bilderna enkelsidigt!

1b. Lärarmanus till bildpresentationen *Visuella mönster – om könsnormer i bildspråket*

Detta är ett manus som hör ihop med bildpresentationen 1a. *Visuella mönster – om könsnormer i bildspråket* (se separat powerpointpresentation). Manuset är ett stöd till dig som lärare. Det innehåller beskrivningar av bilderna som visas i bildpresentationen, fakta kring bilderna och frågor som du kan använda för diskussion med klassen. Tillsammans utgör bildpresentationen och manuset ett pedagogiskt material om könsnormer med fokus på bild som kommunikationskanal.

Materialet har fått namnet *Visuella mönster – om könsnormer i bildspråket* för att illustrera hur mängden bilder med liknande representation kan skapa ett mönster som påverkar oss själva och hela samhället i en viss riktning. För att visa hur stereotypa representationer kan se ut innehåller bildpresentationen därför ett stort antal bilder. Men för att materialet inte ska motverka sitt syfte behövs fler exempel på hur alternativa bilder kan se ut – bilder som kan skapa ett nytt mönster. Ögat och hjärnan fungerar så att det ofta är upprepningen av en viss bild som avgör – och inte alltid vad som sägs till varje bild. Många av bilderna kan dock bläddras förbi relativt snabbt – det är mängden bilder som är viktigt.

Bildexemplen som visas i bildpresentationen är utvalda för att illustrera och tydliggöra en struktur, ett mönster, som finns i samhället. Det finns såklart flera enskilda exempel inom varje bildgenre som bryter mot traditionella könsstereotyper. I bildpresentationen ges också flera sådana exempel. Strukturen i bildpresentationen är uppbyggd på följande sätt:

- Reklam – stereotypa bilder
- Tidningsomslag – stereotypa bilder
- Spelkaraktärer – stereotypa bilder
- Icke stereotypa bilder inom genrerna ovan

- Filmaffischer – stereotypa bilder
- Nyhetsförmedling – stereotypa bilder
- Sociala medier – kända människors egna bilder
- Sociala medier – våra egna bilder
- Icke stereotypa bilder inom genrerna ovan
- Visuella mönster – en summering

Vi rekommenderar att ni först talar om bilderna i bildpresentationen på en denotativ nivå, det vill säga ni konstaterar tillsammans vad det är ni ser: personer, kroppspositioner, ansiktsuttryck, miljöer, andra objekt, kameravinklar, bildutsnitt och så vidare. Detta görs utan att lägga in några åsikter eller tolkningar.

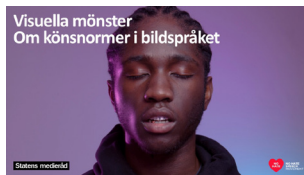
Därefter talar ni om bilden på en konnotativ nivå, det vill säga hur ni associerar och tolkar bilderna utifrån egna tankar och upplevelser. Där går det att lyfta fram både sådant som ni tolkar gemensamt ur den kulturella kontext ni befinner er i och sådant som görs på individuell nivå utifrån vad man själv har för tankar och erfarenheter. Motiven kan tyckas självklara, men det är trots allt inte alltid självklart att alla ser samma sak på en bild.

Kom ihåg att du som lärare inte behöver ha svar på alla frågor som dyker upp, det ni kommer att ägna er åt är bildanalys; ni tittar tillsammans, konstaterar vad det är ni ser och diskuterar fritt.

När bilder som inte tillhör normen visas finns det risk att de kan mötas av kritiska kommentarer från individer i klassen. Ett tips är att inte försöka tysta dessa röster utan att istället lyfta kommentarerna på ett öppet och okritiskt sätt. Säg till exempel: "Vad intressant att du tycker så, det är nämligen precis så här samhällets normer fungerar – de får oss att tycka och känna på ett visst sätt". Det är lätt att tro att våra egna känslor är djupt personliga, men faktum är att våra känslor också styrs av det samhälle vi lever i. Framför allt har bilder makten att få oss att känna olika saker genom vad vi ser, i vilket sammanhang och hur ofta vi ser en viss typ av bilder.¹

¹ http://www.academia.edu/18856003/Femininitet_som_spektakel_Avsmak_affekt_och_kvinnliga_kroppar

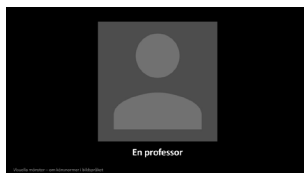
BILD 1

Rubrik: Visuella mönster – om könsnormer i bildspråket

OBS! Innan du bläddrar fram till Bild 2, berätta för eleverna att de ska få se ett ord och att du vill att de ska komma ihåg den första bild som dyker upp i huvudet när de ser ordet.

BILD 2

Rubrik: En professor

Fråga klassen

Vem såg ni framför er och i vilken miljö befann sig personen? Vem var professorn? Var det en man eller en kvinna? Var hen gammal eller ung? Hudfärg? Var tror ni att era inre bilder av professorn kommer ifrån? Tror ni att den inre bilden stämmer överens med hur verkligheten förhåller sig?

Kommentar

De inre bilder och föreställningar vi bär på är tätt sammanknutna med det samhälle vi lever i och de bilder som florerar runt omkring oss. Bilder i form av reklam, filmer, tv-program, Youtubeklipp och så vidare är med och formar de tankar och åsikter vi själva har. De påverkar förväntningar och önsningar vi bär på.

BILD 3

Rubrik: Varför ska vi prata om hur genus skapas i bild?

Förslag på motivering

De bilder vi dagligen möter i reklam, tidningar, film, sociala medier med mera påverkar oss. Ser vi ständigt samma typ av bilder kan det skapas föreställningar om hur vi bör vara som tjej respektive kille. Framförallt är den kommersiella bildvärldens människor ofta mer stereotypa än verklighetens människor. Individer kan uppleva dessa normer som starkt begränsande. Att lyfta frågor kring hur genus skapas i bild handlar inte om att någon ska ändra på sig och bli någon annan. Tvärtom är det viktigt att alla ska kunna vara sig själva.

BILD 4

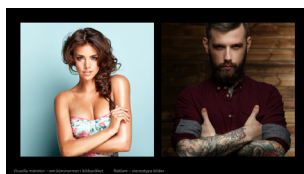

Rubrik: Reklam – Stereotypa bilder

Berätta för klassen

Vi ska nu titta närmare på några mediala bilder för att avkoda hur det vi tolkar som feminint respektive maskulint formuleras i bildspråket.

BILD 5

Beskriv för klassen

Här ser vi två bilder. På bilden till vänster ser vi en kvinna. Hon är avfotograferad från midjan och uppåt, en så kallad halvbild. Hon har en mönstrad topp på sig. Toppen är uringad och axlarna bara. Hon håller armarna över bröstet. Ena handen vilar på överarmen. Kvinnan har ljus hy och långt mörkt hår. Håret är flätat i en lös fläta som hänger ner över axeln. Hon ser rakt på oss. Munnen är lätt öppen. Bakgrunden är enfärgad i en ljus, himmelsblå färg.

På bilden till höger ser vi en man. Han är avfotograferad från midjan och uppåt, en så kallad halvbild. Han bär en mörk, vinröd skjorta med gråa detaljer. Han står med händerna korsade över bröstet. På armarna syns tatueringar. Han har ljus hy, kort mörkt hår och skägg. Han ser rakt på oss. Munnen är stängd. Bakgrunden är en omålad vägg med horisontella brädor.

Fråga klassen

Vad är den största skillnaden mellan dessa två bilder? Jämför hur kropparna är positionerade. Vad tycker ni deras kroppsställningar signalerar till oss som tittar på bilderna? Vilka färger och mönster kodar ni som kvinnliga? Vilka färger och mönster kodar ni som manliga? Jämför personernas blickar. Är det någon skillnad på hur de tittar på oss? Vem bjuder in oss? Vem har en kall, granskande blick? Om vi gav modellerna varsin replik, vad kan man tänka sig att de skulle säga i den pose de står i? Vad är det som gör att ni tror att de skulle säga just den repliken?

Kommentar

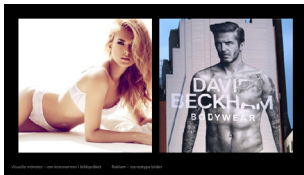
Blicken är central i bildanalys och avkodning av bilder. Mäns blick är ofta allvarlig och seriös. Mannen blir inte granskad, utan han tittar tillbaka och ser på oss. Det gör att han blir ett agerande subjekt. En alternativ manlig blick är att han inte tittar tillbaka in i kameran alls – han bjuder inte in oss utan håller oberoende på "med sitt".

Den kvinnliga blicken är ofta inbjudande. Kvinnan ser på oss som betraktare med en blick som är sensuell, utmanande eller flirtig – det finns ofta en sexuell underton. Hon bjuder ut sig till betraktaren. Med vårt samhälles normer är betraktaren förutsatt en heterosexuell man som kan känna åtrå till kvinnan. Vi alla har vant oss vid att titta på kvinnor i mediala bilder med en manlig, heterosexuell blick. Att vi granskar henne gör henne till ett objekt, utsatt för våra blickar.²

Bildkälla: Shutterstock

² http://www.composingdigitalmedia.org/f15_mca/mca_reads/mulvey.pdf

BILD 6

Beskriv för klassen

Här ser vi ytterligare två bilder. På bilden till vänster ser vi en kvinna. Hon har vita underkläder på sig. Hon ligger ner på mage, men med hjälp av armarna och ena benet lyfter hon kroppen uppåt och vrider den lätt mot oss som betraktare. Även huvudet är vänt mot oss. Hennes kropp är smal och hon har ljus hy. Hon har långt blondt hår som hänger ner på ena sidan av huvudet. Ena ögat är dolt av håret. Hon ser rakt på oss. Läpparna är särade så att munnen är något öppen. Både underlaget hon ligger på och bakgrunden är vit, små tygveck i underlaget avslöjar att kvinnan troligen ligger på en säng med vita lakan.

På högra bilden ser vi en man. Bilden av mannen ser ut att vara målad på en byggnad, alternativt uppsatt som affisch på byggnaden. Över hela bilden står texten "David Beckham" så att ingen ska missa att detta föreställer den kända fotbollsspelaren. På bilden ser vi Beckham avbildad från låren och uppåt. Han står upp och har tyngdpunkten stadigt på båda benen, han är endast klädd i ett par vita boxersshorts. Hans kropp ser vältränad ut, han har rutor på magen. Armarna hänger nedåt, men han håller dem en liten bit ut från kroppen, som om han är beredd att agera/reagera på något. Han har kort hår, skägg och tatueringar. Han tittar rakt på oss. Munnen är stängd. Pannan är rynkad. Bilden av Beckham är avfotograferad ur ett grodperspektiv, ett vanligt knep för att förstärka storlek och makt. Bildens placering på en byggnad gör också att alla passerande människor kommer att se bilden ur ett grodperspektiv.

Fråga klassen

På båda bilderna ser vi människor i underkläder. Vad är den största skillnaden mellan bilderna på kvinnan och mannen? Låt klassen jämföra kropparnas position, ansiktsuttryck, blickar och munnar utifrån samma premisser som det tidigare bildparet. Om vi gav modellerna varsin replik, vad kan man tänka sig att de skulle säga? Vad är det i bilden som gör att ni tycker den repliken passar?

Kommentar 1

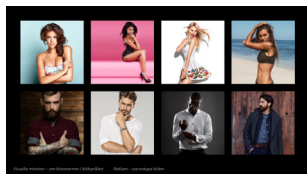
Det är lätt att tänka att mycket blottad hud riskerar att göra någon till objekt. Men även en avklädd person kan behålla makten i bilden genom hur hen poserar med sin kropp och vilket ansiktsuttryck och blick hen har; återigen ser mannen allvarligt på oss. Hans kropp står stadigt, rakt upp och ned, utan att vridas på något sätt för att behaga någon. Han har kontroll.

Kommentar 2

Kvinnans utmanande blick i kombination med den öppna munnen har en förförande prägel – hon bjuder in oss att se på henne. Hennes kroppsposition är lätt vriden mot betraktaren. Hon vänder sig aktivt mot oss; kvinnans kroppsposition bjuder in oss att granska hennes kropp. Att hon ligger ner gör henne mer passiv än mannens position. De vita tygveckan i underlaget och associationerna till en säng förstärker ännu mer den sexualiserade framställningen av kvinnan.

Bildkällor: TT och Shutterstock

BILD 7

Berätta för klassen

Här ser ni ett antal exempel på hur män och kvinnor representeras i reklam-bilder. Kan ni urskilja något mönster hos kvinnorna och männen? Vad kan ni avläsa utifrån kroppsposition, blick, ansiktsuttryck, kläder och färger?

Kommentar

Exempel på mönster som går att urskilja är hur kvinnorna i bild bjuder in oss som betraktare att titta på henne genom hur hon poserar med kroppen och genom den blick och det ansiktsuttryck hon har. Det är som om kvinnorna frågar: "Gillar du mig? Vill du ha mig?" Männen i bild bjuder inte in oss betraktare att titta på dem utan de tittar ut från bilden på oss, alternativt ignorerar de oss helt och sysslar med någonting annat. Det är som om männen frågar: "Ville du något?" "Annars fortsätter jag med mitt!"

Klassiska kroppsposeringar för kvinnor är till exempel:

- Hänga på ena höften
- Ta med sina händer på sin egen kropp som ett sätt att skyla men samtidigt framhäva och uppmärksamma sina fysiska attribut
- Lyfta en hand över/bakom huvudet
- Lyfta lätt på ena benet

Klassiska kroppsposeringar för män är till exempel:

- Stå stadigt på båda benen
- Händerna i fickorna eller armarna i kors framför sig
- Hålla ena handen framför hakan (som om han tänker)
- Rätta till en skjortmanschett eller en skjortkrage

Självklart finns det reklambilder som bryter de könsstereotypa mönstren, men än så länge är de färre än de som bygger på den rådande könsnormen.

Sammanfattningsvis är alltså det primära att hålla koll på inom bildanalys av genusmönster:

- Kroppsposition
- Blick och ansiktsuttryck
- Färger/mönster
- Kameravinklar, till exempel grod-/fågelperspektiv. Detta berör vi längre ned under rubriken politik och nyhetsförmedling

Bildkälla: Shutterstock

BILD 8

Rubrik: Tidningsomslag – stereotypa bilder

BILD 9

Beskriv för klassen

Här ser vi en bild som har använts som omslag till tidningen Veckorevyn. Veckorevyn har som sin främsta målgrupp unga tjejer och kvinnor. Bildsök på nätet och leta upp ett tidningsomslag från en tidning som har killar och män som sin främsta målgrupp. Förslagsvis kan ni skriva som sökord "den svenska tidningen KING". Välj ett av dessa omslag och gör en jämförelse med Veckorevyns omslag.³

Fråga klassen

Vad är den största skillnaden mellan dessa två bilder? Analysera bilderna utifrån vad ni har lärt er om blickar, ansiktsuttryck och kroppspositioneringar. Om vi gav modellerna varsin replik, vad kan man tänka sig att de skulle säga i den pose de står i? Vad är det som gör att ni tror de skulle säga just den repliken?

Kommentar

Sök gärna på internet för att se fler tidningsomslag även från Veckorevyn. Bläddra mellan de två internetflikarna KING och Veckorevyn. Kan ni se ett mönster i hur män och kvinnor framställs i bild?⁴ Eller ser ni något annat? Vad kan ni avläsa utifrån kroppsposition, blick, ansiktsuttryck, kläder, färger och typsnitt?

Bildkälla: Johannes Helje

³ Av upphovsrättsliga skäl har vi inte haft möjlighet att lägga in någon bild från tidningen KING i materialet.

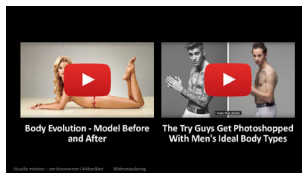
⁴ Sättet att framställa kvinnor och män på tidningsomslag är naturligtvis inte unikt för just dessa tidningar.

BILD 10

Rubrik: Bildmanipulering

BILD 11

Berätta för klassen

Det är viktigt att komma ihåg att alla reklambilder har bearbetats digitalt. Bilderna är retuscherade, det gäller både kvinnor och män på bild. De flesta känner till detta. Ändå är det lätt att glömma bort, eller inte inse till vilken grad många bilder manipulerats. Vi ska nu titta på två exempel.

Fråga klassen

Visste ni att modellernas kroppar kan bearbetas så pass mycket? Vad tänker ni efter att ha sett dessa klipp?

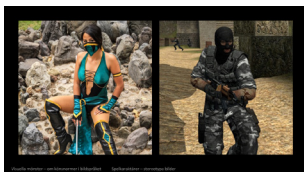
Exemplet med de retuscherade männen är ett ganska långt klipp. Förslagsvis kan ni bläddra fram till 6.30 och titta fram till 8.44.

BILD 12

Rubrik: Spelkaraktärer – stereotypa bilder

BILD 13

Beskriv för klassen

Här ser ni två spelkaraktärer. Den kvinnliga är karaktären Jade från spelet Mortal Kombat. På bilden är hon klädd i en djupt uringad baddräkt som binds ihop av en snörning vid bröstet. Hon har bara ben och ett par höga stövlar med klack. Dräkten innefattar även ett par handledsvärmare och ett brett band knutet vid höften med tygets ändar hängande ned mellan benen. Kvinnan sitter brett isär med benen på en sten i ett stenigt landskap. Det ena benet är utsträckt mot kameran. Ena armen håller hon på låret, i den andra håller hon en tunn käpp utsträckt mot betraktaren. Vi har svårt att urskilja hennes ansikte då hon har ett tyg knytet över näsa och mun. Hennes blick är riktad rakt mot betraktaren.⁵

Den manliga karaktären kommer från spelet Counter-Strike. Mannen är klädd i en kamouflage-mönstrad uniform samt en väst för vapen och ammunition. Över huvudet bär han en mask för ansiktet som gör att vi inte kan se hela hans ansikte. Hans blick är fäst framåt, i sina händer håller han ett vapen som också är riktat framåt. Ärmarna på arméjackan är uppkavlade och vi kan se tatueringar på hans armar. Han ser ut att rycka fram i något slags krigssituation i en miljö där vi kan skönja byggnader i bakgrunden.

Fråga klassen

Vad tänker ni när ni ser dessa spelkaraktärer? Vilka av dessa två personer skulle du vilja försvarade dig? Vad är det som gör att man gillar en viss karaktär i ett spel? Vad gör en spelkaraktär trovärdig? Vilka spel brukar ni spela? Har dessa spel exempel på stereotypa spelkaraktärer, eller är de mer medvetet skapade karaktärer?

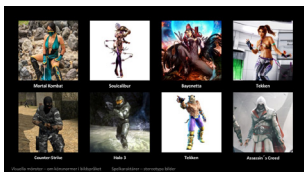
Kommentar

En bra genuskoll är att ställa frågorna: ”Behöver så mycket hud visas i detta sammanhang? Vad är syftet med det?”

Bildkälla: Flickr

⁵ Av upphovsrättsliga skäl visas här en cosplaykostym av Jade.

BILD 14

Fråga klassen

Här ser ni ett antal exempel på hur män och kvinnor representeras i spel. Håller ni med om att det går att urskilja ett mönster? Eller ser ni något annat? Vad kan ni avläsa utifrån kroppsposition, blick, ansiktsuttryck, kläder och färger?

Kommentar

De kvinnliga karaktärerna är hämtade ur spelen (från vänster till höger): Mortal Kombat, Fatal Fury, Bayonetta, Soulcalibur och Tekken⁶. De manliga karaktärerna är hämtade ur spelen (från vänster till höger): Counter-strike, Halo 3, Assassin's creed och Tekken⁷. Fråga gärna klassen vilka spel de brukar spela och om de har exempel på stereotypa spelkaraktärer.

Bildkällor: Shutterstock, Flickr

BILD 15

Rubrik: Icke stereotypa bilder – Hur skulle reklam, tidningsomslag och spelkaraktärer kunna se ut istället?

Berätta för klassen

En medveten fotograf, redaktör på en tidning eller speltillverkare känner till att frågan om representation är viktig att ta i beaktande. De bilder som omger oss påverkar vad vi laddar orden manligt och kvinnligt med. Bilder-

⁶ Av upphovsrättsliga skäl är inte alla bilderna originalkaraktärer utan fanfiction och cosplaykostymer som baseras på spelkaraktären.

⁷ Av upphovsrättsliga skäl är inte alla bilderna originalkaraktärer utan fanfiction och cosplaykostymer som baseras på spelkaraktären.

na påverkar våra föreställningar och förväntningar på män och kvinnor vi möter i livet och hur vi själva mår. Många arbetar idag medvetet med genus i bild för att bryta de stereotypa mönstren. Vi ska nu titta på några bilder som bryter genuskoder på ett eller flera sätt. Dessa bilder kan fungera som förebilder – bilder som går före och breddar normen.

Kommentar

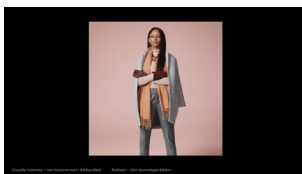
Varje enskild icke stereotyp bild som visas i bildpresentationen bryter inte mot alla bildregler som kopplas till stereotypa könsnormer. Bilderna utmanar på olika sätt någon eller några av de rådande normerna kopplade till kön. Det kan exempelvis betyda att en manlig modell poserar på ett klassiskt manligt sätt men att detta vägs upp av kläder eller färger som kodas kvinnligt, eller att modellernas kroppar inte följer normen. Ställ gärna frågan direkt till klassen när ni tittar på följande icke stereotypa bilder: Vilken eller vilka könsnormer bryts i denna bild?

BILD 16

Rubrik: Reklam – ickestereotypa bilder

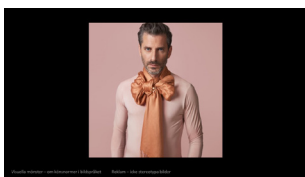
BILD 17

En reklambild. En kvinna, artisten Joy M´Bata, står bredbent med armarna knutna över bröstet. Hennes ansiktsuttryck är allvarligt och hon ser rakt på betraktaren.

Bildkälla: Åhléns reklam

BILD 18

En reklambild. En man, författaren Jens Lapidus, är klädd i rosa tröja. Runt sin hals har han en sidensjal knuten som en stor rosett.

Bildkälla: Åhléns reklam

BILD 19

En möjlig reklambild där underklädesmodellen sitter i en rullstol.

Bildkälla: Tomas Gunnarsson, Genusfotografen⁸

BILD 20

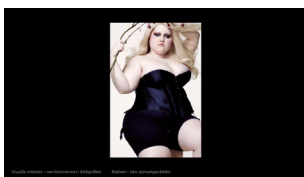

En reklambild. Sju stycken män står uppställda i bara kalsonger. De är i olika ålder, har olika hudfärg och olika kroppstyper - men är naturligtvis mer lika än olika i det stora hela.

Bildkälla: Dressmann

⁸ Se fler genusexempel av Tomas Gunnarsson i Gävle kommuns bildhandbok "Bilder som förändrar världen" www.gavle.se/PageFiles/272392/Bildhandboken_Gavlekommun_Genusfotografen_webb.pdf

BILD 21

En möjlig reklambild. En kvinna, artisten Beth Ditto, är klädd i svart korsett. Hon tittar rakt in i kameran med en hård blick och stängd mun. Hennes kropp bryter mot normen att vara smal, ändå bär hon en korsett som framhäver kroppen. Trots att hon visar mycket hud har hon en kroppsposition och ett ansiktsuttryck som gör att hon blir mer subjekt än objekt. Hon tar plats och ber inte om ursäkt.

Fotograf: David Slijper

BILD 22

Rubrik: Tidningsomslag – icke-stereotypa bilder

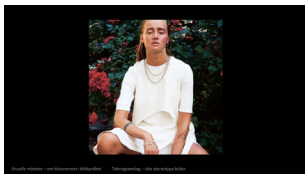
BILD 23

Ett möjligt tidningsomslag. En kvinna är klädd i manligt kodade kläder: mörk kavaj, skjorta och slips. På huvudet bär hon en sjal som kan tolkas som en religiös symbol. Hon ler och pekar självsäkert in i kameran med den ena handen, den andra handen har hon stoppat i fickan.

Fotograf: Genusfotografen

BILD 24

Ett möjligt tidningsomslag. En kvinna, artisten Silvana Imam, är här fotograferad sittande bredbent. Hon tittar rakt in i kameran, men bjuder inte in oss utan ser avmätt och avslappnad ut. Bilden är fotograferad ur ett lätt grodperspektiv vilket gör att modellen tittar ner på oss.

Fotograf: Arvida Byström

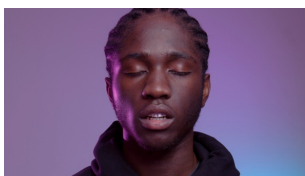
BILD 25

En nyhetsbild med rubriken "Äntligen fria". Bilden visar de två journalisterna Magnus Falkehed och Niclas Hammarström som just blivit frisläppta efter fyrtiosex dagar i fångenskap i Syrien. De ler, tittar in i kameran och håller om varandras huvuden i en tät kram.

Bildkälla: Aftonbladet

BILD 26

Ett möjligt tidningsomslag. En man i luvtröja porträtteras med slutna ögon. Hans mun är halvöppen och ansiktet har ett skimmer av lugn och eftertanke, som om han har nära till sina känslor.

Fotograf: Arvida Byström

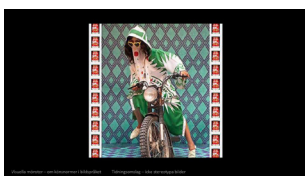
BILD 27

Ett möjligt tidningsomslag. En man står framför ett fönster med blommor i och blickar eftertänksamt ut. Han håller om ett barn insvept i en bärsjal.

Fotograf: Johan Bävman (ur serien "Swedish dads")

BILD 28

Ett möjligt tidningsomslag. En kvinna sitter på en motorcykel. Hon bär en klänning med stor huva och ansiktet, upp till ögonen, är täckt av ett tyg. Vi ser inte mycket av hennes hud. Hon har solglasögon på sig och hennes ögon blickar över dem rakt mot oss, på ett granskande vis.

Fotograf: Hassan Hajjaj ("M" ur serien "Kech Angels")⁹

⁹ Title: M. Photography and styling by Hassan Hajjaj 2010/1431 Courtesy of the Artist and Taymour Grahne Gallery, New York, U.S.A.

BILD 29

Ett möjligt tidningsomslag. Två män som håller om varandra i en vänskaplig kram. De ler och tittar glatt in i kameran. I bakgrunden är det mjuka och fluffiga moln.

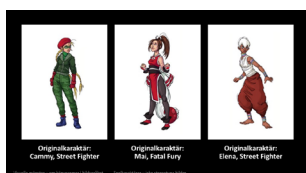
Bildkälla: Calle Nilsmo och Niklas Grahn, bilden är tagen från deras podcast.¹⁰

BILD 30

Rubrik: Spelkaraktärer – ickestereotypa bilder

BILD 31

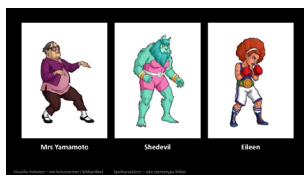
Makeover på spelkaraktärer. Anna Nilsson är en illustratör som tröttnade på att kvinnliga spelkaraktärer är så stereotypa. Hon bestämde sig för att ge ett antal kända spelkaraktärer en makeover genom att förändra deras kläder och ge dem kroppspositioner som inte framhäver deras sexuella attribut.¹¹

Bildkälla: Illustratör Anna Nilsson

¹⁰ Bilden är om omslagsbild till podden "Känslor och sånt" där Niklas och Calle pratar relationer, känslor och annat viktigt.

¹¹ Anna Nilsson skriver inlägg och publicerar sina illustrationer på spelbloggen "Svampriket". Via följande länk kan du läsa mer om hennes makeover: www.svampriket.se/2015/02/makeover-friday/

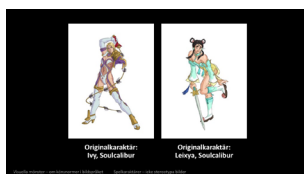
BILD 32

Illustratören Anna Nilsson har även skapat ett antal egna spelkaraktärer med egenskaper hon själv saknat. Från vänster till höger Mrs Yamamoto, Shedevil och Eileen.¹²

Bildkälla: Illustratör Anna Nilsson

BILD 33

Om vi provar att applicera de kvinnliga karaktärernas dräkter och attribut på manliga figurer, vad händer då? Här har Anna Nilsson använt Ivy och Leixia från spelet Soulcalibur som förlagor och gjort om dem till manliga karaktärer.

Bildkälla: Illustratör Anna Nilsson

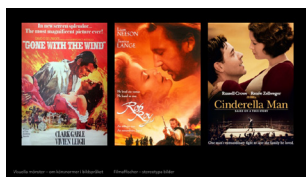
BILD 34

Rubrik: Filmaffischer – stereotypa bilder

¹² <http://www.svampriket.se/2015/08/makeover-del-3/>

BILD 35

Beskriv för klassen

Här ser vi tre filmaffischer från olika årtionden. Borta med vinden (1930-talet), Rob Roy (1990-talet) och Cinderella man (2000-talet.) Filmaffischerna är förvånansvärt lika. De visar alla en kvinna och en man i profil, deras ansikten är nära varandra och de två ser på varandra. Mannens ansikte är positionerat ovanför kvinnans, han blickar ner på kvinnan i de två första affischerna. I Borta med vinden-affischen ligger kvinnan hjälplöst i mannens famn. I Cinderella Man är rollerna ombytta, kvinnan blickar ner på mannen.¹³

På nedre delen av affischerna ser vi olika scenarion;

Borta med vinden – Vi ser en man med två dragna pistoler, han rider på en häst. Vi ser också eld och byggnader.

Rob Roy – Vi ser en man med två dragna pistoler i förgrunden, varav en är riktad mot oss som betraktare. Vi ser även andra gestalter som bär vapen, längre bak i bilden, samt en brinnande byggnad.

Cinderella Man – Vi ser en boxningsring med en man i mitten som håller upp sin ena hand i en segergest. Runtom står en publik.

Fråga klassen

Om vi endast utgår från bilderna, vad tror ni filmerna handlar om? Vilken roll spelar den manliga respektive kvinnliga skådespelaren i filmen?

Kommentar 1

Mötet mellan männen och kvinnorna ser ömsint ut, vi kan gissa att de har en kärleksrelation. Den nedre delen av affischerna tyder på att det även förekommer dramatik och action i filmerna. Då det är män vi ser i scenerna på den nedre delen av affischerna kan vi gissa oss till att det är de manliga huvudpersonerna i filmerna som driver handlingen framåt. Kvinnorna blir de männen vill försvara/erövra/vinna. Genom hela filmhistorien har de kvinnliga rollerna i film varit färre än de manliga rollerna. Kvinnornas roller har ofta varit flickvännen, frun, fresterskan eller mamman.¹⁴

¹³ Här skulle ni även kunna leta upp och jämföra affischen till Wim Wenders film "Submergence" som har premiär december 2017.

¹⁴ <https://www.nyfa.edu/film-school-blog/gender-inequality-in-film/>.

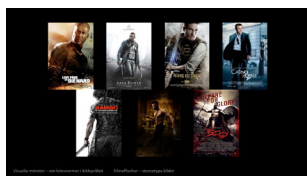
Kommentar 2

Bechdeltestet¹⁵ är ett test som kan användas för att bedöma hur kvinnor i en viss film framställs. För att en film ska få godkänt i Bechdeltestet krävs att filmen uppfyller följande kriterier:

1. ha minst två (namngivna) kvinnliga rollfigurer
2. ... som pratar med varandra
3. ... om något annat än män.

Bildkälla: TT

BILD 36

Fråga klassen

Här ser ni sju olika filmaffischer från helt olika filmer. Ser ni något mönster? Jämför blickar, ansiktsuttryck, kroppspositionering, attribut, färger och kläder. Kan ni komma på fler filmer som har affischer som liknar dessa?¹⁶

Kommentar 1

I boken "Med uppenbar känsla för stil" beskriver Stephan Mendel-Enk en manlighetsnorm som bygger på machovärderingar och ideal såsom: stå pall, aldrig backa, offra sig för något större och viktigare än sig själv, förakt för svaghet med mera.¹⁷ Dessa värderingar beskriver många av de actionhjältar vi ser på film. Actionhjältarna är nästan alltid män - ensamvargen, soldaten/ krigaren som aldrig drar sig ur. Mannen som tål hur mycket smärta som helst, som ensam besestrar en armé, som kan ha komplicerade relationer till kvinnor (och barn) och ett invecklat förflutet.

¹⁵ Bechdeltestet är döpt efter serieskaparen Alison Bechdel, testet formulerades i hennes seriestrip "The rule – dikes to watch out for" från 1985. Seriens huvudperson Mo förklarade i serien att hon bara ser filmer som har ovanstående kriterier. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Bechdeltestet>

¹⁶ Övre raden från vänster: Die hard 4.0, The Dark Tower (2017), King Arthur (2017), James Bond – Casino Royale (2006). Nedre raden från vänster: Rambo (2008), The Wolverine (2013), 300 (2006)

¹⁷ Mendel-Enk, Stephan. Med uppenbar känsla för stil, Bokförlaget Atlas, 2004

Fråga klassen

Vad ställer dessa manlighetsnormer för krav på män? Är det ett positivt ideal? Hur enkelt är det att leva upp till dessa? Ingår det i idealet att använda våld om nödvändigt? Vad kan det i så fall leda till?

Kommentar 2

I Fattapodden, avsnitt 5 presenteras en manlig variant av Bechdeltestet¹⁸ där en film måste uppfylla följande för att få godkänt:

4. Minst två manliga rollfigurer
5. ...som väljer att INTE offra sig osjälviskt för att beskydda någon annan
6. ...utan att förlora publikens sympatier

Bildkälla: TT

BILD 37

Fråga klassen

Här ser ni ett Dvd-omslag till filmen Mission Impossible – Rogue nation. Hur framställs männen och kvinnan i bilden? Likheter? Skillnader? Varför tror ni upphovsmakaren valt just dessa bilder av karaktärerna?¹⁹

Kommentar

Här kan det passa att ställa genuskollfrågan: "Behöver så mycket hud visas i detta sammanhang? Vad är syftet med det?" En invändning kan vara att den kvinnliga karaktären behövde ha en sexig klänning då handlingen innefattar en galafest. Men affischen är ett collage där bildmakarna gjort ett urval av

¹⁸ Fattapodden avsnitt 5: maskulinitetsnormer. <https://soundcloud.com/user-505914910>
Fattapodden är en podd som diskuterar frågor om sex, sexism och normer. Den drivs av föreningen Fatta som är en ideell medlemsförening.

¹⁹ Leta gärna upp kampanjaffischerna "Go rogue" som släpptes i samband med Mission Impossible-premiären. Affischerna visar samma huvudkaraktärer som dvd-omslaget, fast på enskilda affischer. Affischerna är ett tydligt exempel på hur alla manliga karaktärer framställs aktiva medan den kvinnliga karaktären framställs passiv, trots sin aktiva filmkaraktär. Av upphovsrättsliga skäl kan vi inte ha med dessa affischer i bildpresentationen.

filmens scener. Den kvinnliga karaktären är i största delen av filmen fullt påklädd precis som männen.

Bildkälla: TT

BILD 38

Beskriv för klassen

Här ser vi två affischer från filmen Wonder Woman (2017). I den första bilden tittar Wonder Woman rakt in i kameran med en hård blick. Hon håller upp sina armar som ett kryss framför sig och täcker på det sättet sin egen mun. Hon är klädd i en rustning men vi ser inte underdelen av kroppen då den försvinner i en röd rök. I den andra affischen ser vi Wonder Woman komma springande. Hennes huvud är lätt nedböjt, framför sig håller hon upp sin sköld som genom ett regn av gnistor parerar en attack. Bilden är tagen delvis i motljus och hennes kropp är delvis i silhuett. Rök och gnistor omger henne när hon kommer springande.

Fråga klassen

Hur upplever ni karaktären Wonder Woman på dessa bilder? Svag? Stark med makt? Bjuder hon in betraktaren, är hon passiv? Tittar hon istället på betraktaren, är hon aktiv?

Kommentar

Dessa två bilder skulle vi kategorisera som icke-stereotypa. Däremot blir det mer komplicerat när karaktären Wonder Woman placeras i ett annat sammanhang, likt nästföljande bild.

Bildkälla: TT

BILD 39

Berätta för klassen

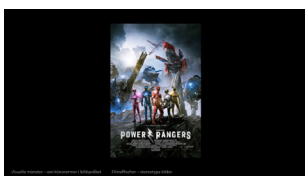
Här ser vi en filmaffisch från filmen Justice League (2017). Här står Wonder Woman tillsammans med sina manliga superhjältekollegor. Bilden är som ett gruppfoto där Wonder Woman står i mitten. Till skillnad från de två tidigare bilderna ser vi henne här tydligt i helfigur. Hon poserar med tyngden på ena benet och det ena benet lätt böjt. Hon tittar rakt in i kameran och har läpparna en aning särade.

Fråga klassen

Hur upplever ni karaktären Wonder Woman i detta sammanhang? Jämför likheter och skillnader mellan henne och de manliga karaktärerna. Behåller hon sin roll som agerande subjekt eller blir hon mer ett objekt – fin att titta på? Varför? Varför inte? Hade det gått lika bra för en av de manliga superhjältarna att visa lika mycket hud och stå på samma sätt med samma min? Varför, eller varför inte? Vad skulle hända då? Hur skulle vi tolka det?

Bildkälla: TT

BILD 40

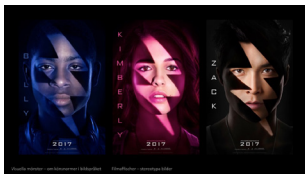

Berätta för klassen

Här ser vi en filmaffisch från filmen Power Rangers (2017). De manliga och de kvinnliga superhjältarna har likadana dräkter på sig. Den ena kvinnan har en dräkt i färgen rosa, som i vår kultur kodas som en feminin färg, men i övrigt är det svårt att hitta tydliga genuskoder, framför allt kvinnliga. Vi ser inte heller deras ansikten, miner och blickar. (Gå direkt till nästa bild.)

Bildkälla: TT

BILD 41

Berätta för klassen

Här ser vi närbilder, utan maskor, på tre av karaktärerna i Power Rangers. Här syns de utan sina dräkter och hjälmar på sig.

Fråga klassen

Kan ni se några genuskoder i personernas ansiktsuttryck och blickar? Varför tror ni att de är avbildade så?

Bildkälla: TT

BILD 42

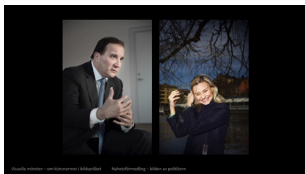

Rubrik: Nyhetsförmedling, bilden av politikern – Stereotypa bilder

Beskriv för klassen

En fotograf som inte kan så mycket om genus och könsroller kan av slentrian reproducera klassiskt manligt och kvinnligt stereotypa bilder. Omedvetet härmar fotografen de bilder som redan finns i samhället. Vi ska nu titta på ett antal fotografiska porträtt av politiker.

BILD 43

Beskriv för klassen

Bilden till vänster föreställer vår nuvarande statsminister Stefan Löfven och bilden till höger föreställer KD:s partiledare Ebba Busch-Thor.

Löfven är porträtterad sittande i halvbild. Det är en inomhusmiljö. Hans kropp är positionerad snett mot kameran. Han tittar inte på oss. Ansiktet är allvarligt. Armarna gör en gest, det ser ut som om han har en intensiv diskussion med någon. Löfven bär mörk kostym.

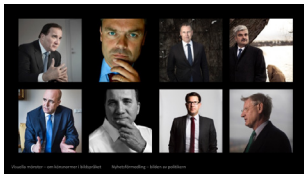
Busch-Thor är fotograferad stående i halvbild. Hon står utomhus under ett träd, med vatten i bakgrunden och bortom det några byggnader. Hon håller upp händerna och tar sig i håret samtidigt som hon skrattar med hela ansiktet. Hon är centrerad mitt i bild med en komposition där det är mycket luft ovanför hennes huvud. Busch-Thor bär en mörk kappa.

Fråga klassen

Bortse från det parti personerna tillhör och titta bara på bilderna; vem framställs på det mest gynnsamma sättet för ett politiskt sammanhang? Diskutera! Vilka egenskaper tycker ni är viktiga hos en politiker? Tror ni att sättet politiker framställs på kan påverka hur vi röstar?

Bildkälla: TT

BILD 44

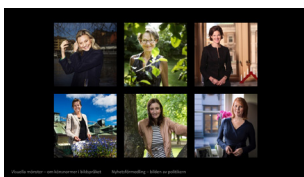

Fråga klassen

Här ser ni ett antal manliga politiker porträtterade. Om ni tittar på ansiktsuttryck, blickar, kroppspositioner, färger, miljöer med mera, kan ni se några likheter mellan bilderna? Om ni gav politikerna varsin replik, vad skulle de då säga?

Bildkälla: TT

BILD 45

Fråga klassen

Här ser ni ett antal kvinnliga politiker porträtterade. Om ni tittar på ansiktsuttryck, blickar, kroppspositioner, färger, miljöer med mera, kan ni se några likheter mellan bilderna? Om ni gav politikerna varsin replik, vad skulle de då säga?

Kommentar

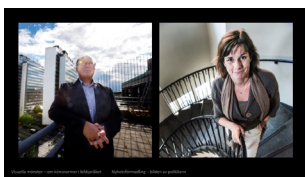
Bläddra gärna fram och tillbaka mellan de manliga och kvinnliga politikerna några gånger så att klassen kan jämföra de olika bilderna. De manliga politikerna har allvarliga miner, de blickar stint in i kameran och står rakt upp och ned utan att göra sig till. Två av dem för handen mot hakan i en klassisk tänkarpose. Man kan säga att personerna är framställda på ett klassiskt manligt kodat sätt. De kvinnliga politikerna ler trevligt in mot kameran, har en vänlig blick, sitter på ett feminint sätt eller står i en blomstrande och grön miljö. Man kan säga att personerna är porträtterade på ett klassiskt kvinnligt kodat sätt.

Fråga klassen

Håller ni med om att bilderna innehåller genuskoder? Vilka av politikerna ser "hårda" ut? Vilka ser "mjuka" ut? Vilka politiker ser mest respektingivande ut? Vilka ser ut att ha mest makt? Vilka egenskaper tycker ni är viktiga för en politiker? Hur skulle ni vilja porträtteras om ni var politiker?

Bildkälla: TT

BILD 46

Beskriv för klassen

Här ser ni exempel på två olika kameraperspektiv. Bilden till vänster är fotograferad ur grodperspektiv – det vill säga kameran hålls lågt och riktas upp mot den avfotograferade. När en person fotograferas ur grodperspektiv skapas en illusion; man ser större ut än vad man egentligen är. Detta gör också att personen kan upplevas som mäktigare vilket är ett knep som kan användas för att tillskriva en person makt. I filmvärlden är det exempelvis vanligt att skurken är filmad ur grodperspektiv.

Bilden till höger är fotad ur fågelperspektiv – det vill säga kameran hålls på en högre höjd och riktas ner mot personen. När en person fotas ur fågelperspektiv skapas en motsatt illusion än den ovan; man ser mindre ut än vad man egentligen är. Detta gör att personen kan upplevas som ofarlig, underlägsen eller utsatt.

Fråga klassen

Vilket perspektiv tror ni är vanligast att män respektive kvinnor fotograferas ur? Vilket perspektiv föredrar du själv att fotograferas från? Varför då?

Är det generellt lättare för en kvinnlig politiker att fotografera sig på ett klassiskt manligt kodat sätt, än en man att fotografera sig på ett kvinnligt kodat sätt? Varför tror ni i så fall att det är så?

Bildkälla: TT

Kommentar till politikerbilderna

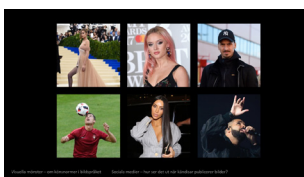
För att göra en poäng har vi gjort ett urval av arrangerade fotografier som framställer kvinnliga och manliga makthavare på ett stereotypt sätt. Många politiker idag är medvetna om hur de framställs på bild och tittar vi exempelvis i politikernas egna flöden på sociala medier visas en bredare variation av visuell framställning.

BILD 47

Sociala medier
Hur ser det ut när kändisar
publicerar bilder?

Rubrik: Sociala medier – hur ser det ut när kändisar publicerar bilder?

BILD 48

Berätta för klassen

De som kanske har störst inflytande gällande våra åsikter och föreställningar är våra personliga förebilder och de vi själva väljer att följa i våra flöden i sociala medier.

Fråga klassen

Följer ni några kändisar i sociala medier? Vilken typ av bilder publicerar kändisarna? Kan ni bland kändisarnas bilder hitta exempel som är klassiskt manligt/kvinnligt kodade? Kan ni hitta bilder som bryter mot könsnormerna?

Kommentar

Med appar såsom Snapchat och Instagram scollar många av oss igenom mängder med bilder per dag. Kända människor kan i högre grad ta makten över de bilder som publiceras av dem själva genom att använda sociala medier. Kändisarnas bilder i sociala medier kan göra att vi upplever en känsla av att komma dem nära. Det är viktigt att komma ihåg att dessa bilder många gånger är noga utvalda och arrangerade. Det är även vanligt att bilderna är manipulerade med hjälp av retuscheringsappar och filter.

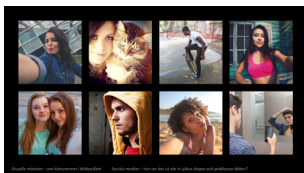
Bildkällor: TT och Shutterstock

BILD 49

Sociala medier
Hur ser det ut när vi själva skapar
och publicerar bilder?

Rubrik: Sociala medier – hur ser det ut när vi själva skapar och publicerar bilder?

BILD 50

Berätta för klassen

Vi omges av mediala bilder men får inte glömma bort att det inte bara är etablerade och professionell media som är bildproducenter. De flesta av oss är producenter. Varje dag skapar vi bilder som vi lägger upp offentligt i sociala medier.

Fråga klassen

Fotar ni ofta er själva/varandra? Finns det några särskilda sätt ni gillar att fota er själva på? Finns det några särskilda sätt ni inte gillar att fota er själva på? Hur håller ni kameran? Hur brukar ni stå med kroppen? Brukar ni le eller se allvarliga ut? Vilken typ av bilder brukar ni få mest likes och kommentarer på? Kan ni se några likheter, alternativt skillnader, mellan era egna bilder och bilderna vi sett i bildpresentationen?²⁰

Kommentar

Många retuscheringsappar bygger på våra normer kring kön och kropp. Till exempel kan du som användare släta ut din hy, göra den ljusare, göra din kropp smalare, förstora dina ögon/läppar och lägga på smink.

²⁰ <https://statensmedierad.se/publikationer/rapport/duckfacestoneface.650.html>
Statens medieråds studie "Duckface/Stoneface – Sociala medier, onlinespel och bildkommunikation bland killar och tjejer i årskurs 4 och 7" undersöker centrala onlineaktiviteter bland 10- respektive 13-åringar ur ett genusperspektiv. Det visar sig att det genomgående finns mycket starka drag av isärhållande av könen både online och offline.

Fråga klassen

Brukar ni bearbeta era bilder? Har ni några favoriteffekter/filter och i så fall varför?

Kommentar till dig som lärare

Det här kan du låta bli en diskussionspunkt i klassen om du har en pratvänlig klass. Annars kan det räcka att ställa frågorna som retoriska. Det viktiga är att eleverna blir medvetna om sin egen roll som bildproducenter och hur de varje gång de tar ett foto av sig själva eller andra gör en mängd olika val.

En aspekt som kan vara intressant att diskutera djupare är om klassen tycker att det finns "regler", för hur tjejs/killars bilder på sociala medier bör se ut? Och framför allt; vad kan hända om någon inte följer dessa bildregler?

Bildkälla: Shutterstock

BILD 51

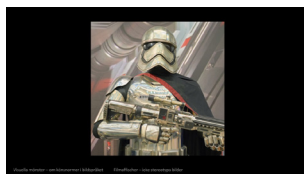
Rubrik: Filmaffischer – icke stereotypa bilder

Hur skulle filmaffischer, politikerporträtt och sociala medier kunna se ut istället?

Kommentar

Vi tittar återigen på några exempel där könsstereotypa mönster bryts – bilder som kan användas som förebilder.

BILD 52

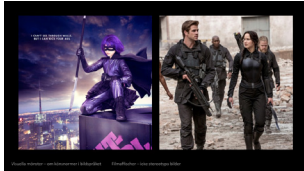

Kaptan Phasma ur filmen The Force Awakens är en kvinnlig karaktär som har full rustning på sig under hela filmen. Hon blottar ingen hud eller visar

på något annat sätt vilken konstllhörighet hon har. Röstén är det enda som avslöjar henne. Generellt kodar vi oftast neutrala varelser som maskulina.

Bildkälla: TT

BILD 53

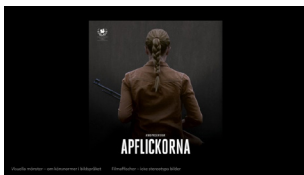

Till vänster: En filmaffisch som släpptes inför lanseringen av filmen "Kick Ass" (2013). Bilden föreställer karaktären Mindy Macready a.k.a Hit girl. På bilden befinner sig Hit girl på en plattform, förmodligen ett tak. Hon har en heltäckande kostym på sig. Hon sitter på huk, stödjer sig på ena knät och ser allvarligt in i kameran. I ena handen syns ett svärd, andra handen håller hon knuten. Bakom henne skymtar en stad.

Till höger: Bilden föreställer karaktären Katniss ur filmtrilogin Hungergames. Katniss bär långbyxor, långärmad, stövlar och ett bröstskydd, allt i svart. På ena handen ser vi ett skydd som används när man skjuter pilbåge. I andra handen bär hon en pilbåge. Bakom ryggen sticker pilar upp. Katniss har huvudet vänt åt sidan och ett allvarligt ansiktsuttryck.²¹

Bildkälla: TT

BILD 54

En filmaffisch till filmen Apflickorna (2011). På bilden ser vi en person med ryggen vänd mot kameran. Personen bär en beige jacka och färgerna på affischen är dova. Personen håller ett gevär framför sig, vi ser gevärspipan

²¹ Titta gärna på filmaffischen till "The Hunger Games – Mockingjay Part 1" som vi av upphovsrättsliga skäl inte kan visa i materialet.

sticka fram vid ena armen. Personen har långt blont hår uppsatt i fläta och två hårspännen. Färgerna är mörka. Bilden föreställer karaktären Emma, en tonårstjej.

Bildkälla: Lisa Aschan

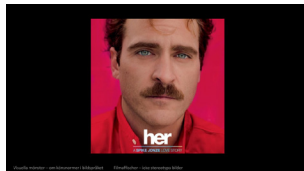
BILD 55

En filmaffisch till filmen Moonlight (2016). På bilden ser vi en man. Han står med vatten upp till bröstkorgen. Han har huvudet vänt ifrån oss. Munnen är lätt öppen och han ser ner på en pojke som flyter i vattnet. Med händerna håller mannen upp pojkens huvud och kropp. Pojken ser ansträngd ut. Mannens ansikte ser ömsint ut och hans rörelser varsamma.

Bildkälla: TT

BILD 56

En filmaffisch till filmen Her (2013). På bilden ser vi en man i närbild. Han är klädd i röd skjorta och är fotograferad mot en röd bakgrund. Han ser på oss som betraktare. Mannens ansiktsuttryck är mjukt. Det finns något sorgset och längtansfullt i mannens blick och ansiktsuttryck.

Bildkälla: TT

BILD 57

Rubrik: Politikerbilder – ickestereotypa bilder

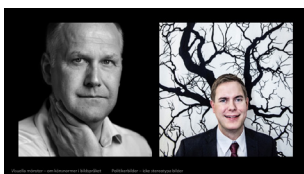
BILD 58

Nuvarande kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke är avbildad i halvbild, hon bär en rosa skjorta och tittar rakt in i kameran med hård och allvarlig blick. Munnen är stängd.

Bildkälla: TT

BILD 59

Två politiker. Vänsterpartiets nuvarande partiledare Jonas Sjöstedt är porträtterad i närbild. Han har blicken allvarligt riktad mot kameran, men håller även upp sin högra hand och håller den mot sin hals på ett mjukt och känsligt sätt. Miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin är porträtterad lättsamt skrattande mot en bakgrund där en mängd grenar ser ut att växa ur hans huvud.

Bildkälla: TT

BILD 60

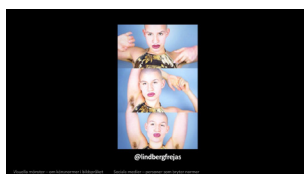

Rubrik: Sociala medier – personer som vill bryta normer

Berätta för klassen

Mediale bilder som finns i vårt samhälle påverkar oss, men vi kan också påverka bilderna. Bildbaserade sociala medier har gjort det möjligt för oss att själv publicera bilder som kan få stor spridning. Dessa kanaler kan utnyttjas till konsumentmakt – visuell makt. Vi kan själva bryta mot de normer som låser oss i fack och i förlängningen påverka de mediala bilderna. Vi ska nu titta på några Instagram-konton med privatpersoner som aktivt jobbar med att bryta normer på ett eller annat sätt. Dessa konton är bara några exempel, det finns självklart många fler.

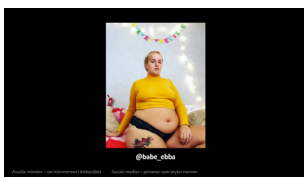
BILD 61

En bildserie på tre bilder där en person med rakat huvud och rödmålade läppar poserar. Hen lyfter armarna och provar olika ansiktsuttryck, blickar och poserar på de tre bilderna.

@lindbergfrejas är transaktivist och arbetar för transpersoners rättigheter att ta plats i samhället.

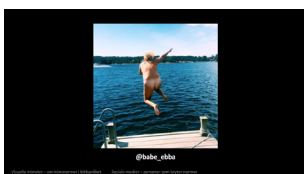
BILD 62

Vi ser en kvinna sittande i hemmiljö på något som kan tolkas som en säng. Hon är fotograferad i halvbild, ur grodperspektiv. Hon bär enbart svarta trosor och en senapsgul, långärmad polotröja som slutar en bit ovanför naveln. Hon tittar avmätt in i kameran. Ovanför hennes huvud, på väggen kan vi läsa en text av bokstäver utklippta i färgglatt papper: DRA ÅT HELVETE.

@babe_ebba är kroppsaktivist och arbetar för att fler kroppar än de smala som ingår i vårt normativa kroppsideal ska få synas på bild.

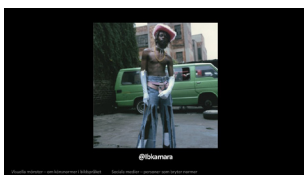
BILD 63

Vi ser en brygga i förgrunden och en insjö i bakgrunden. En person är frusen i bilden, mitt i ett hopp. Personen är helt naken och vi ser hur rumpan avtecknas vitare mot resten av huden. Personen ser ut att hålla för näsan med ena handen, den andra armen pekar rakt upp. Bilden visar en agerande kvinna i strandmiljö, omedveten om sin kropp.

@babe_ebba är kroppsaktivist och arbetar för att fler kroppar än de smala som ingår i vårt normativa kroppsideal ska få synas på bild.

BILD 64

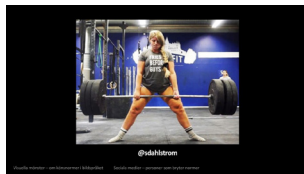
Vi ser en man fotograferad i grodperspektiv, i gatumiljö. Han har bar överkropp, mörk hy och ett guldhalsband runt halsen. På huvudet bär han en

rosa, fluffig hatt. Han har vita handskar som löper ända upp till armbågen. Han bär ett par jeans som fransar sig från låren och nedåt. Han tittar in i kameran med en avmätt min.

Bilden föreställer @Ibkamara. Ibrahim Kamara är konstnär och aktivist som bland annat arbetar med att ifrågasätta normer kring manlighet, mode och hudfärg.

Fotograf: Kristin Lee-Moolman

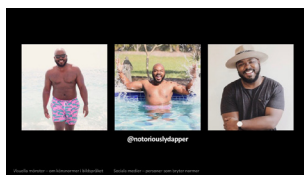
BILD 65

Vi ser en kvinna som står centrerad mitt i bild med benen brett isär. Hon bär ett par korta shorts och en grå t-shirt med texten: FRIES BEFORE GUYS. Armarna hålls rakt ned utefter kroppen och hon håller i sina händer en skivstång med flera tyngder på. Bakgrunden kan tolkas som en gymmiljö. T-shirtens text bär sitt tydliga budskap. Kvinnans kroppsposition är stadig, hon vrider sig inte på något sätt för att framhäva kvinnliga attribut som bröst, rumpa och midja.

@sdahlstrom är fitness-feminist och tyngdlyftare.

BILD 66

Vi ser tre olika bilder på en och samma man. På bilden i mitten befinner han sig i en pool och skvätter vatten. På bilden till vänster går han med fötterna i vatten iklädd badbyxor och solglasögon. På bilden till höger är han fotad från bröstkorgen och uppåt. Han håller vänster arm framför kroppen med ett grepp om höger överarm. Han ler stort på alla tre bilderna.

@notoriouslydapper är kroppsaktivist och arbetar för att fler manliga kroppar än de vältränade och muskulösa, som ingår i vårt normativa kroppsideal, ska få synas på bild.

Kommentar till instagrabilderna

Fråga klassen om de känner till några fler personer på till exempel Instagram som vill bryta normer.

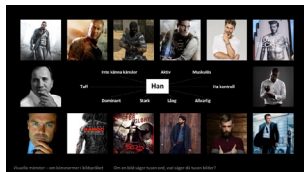
Bildkällor: Alla personer har gett sitt medgivande till publiceringen av Instagrabilderna.

BILD 67

Rubrik: Om en bild säger mer än tusen ord – vad säger då tusen bilder?

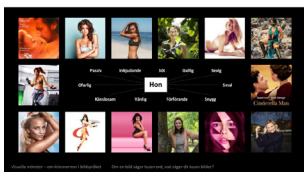
BILD 68

Fråga klassen

Att växa upp i vårt samhälle innebär att vi omges av tusentals bilder som visar hur en man ska vara stark, seriös, allvarlig, muskulös, snygg, okänslig, aktiv, hård och tuff. Hur tror ni det påverkar en pojke att växa upp med dessa ideal. Vad kan vara negativt? Kan det finnas positiva aspekter?

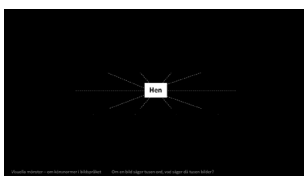
BILD 69

Fråga klassen

Att växa upp i vårt samhälle innebär att vi omges av tusentals bilder som visar hur en kvinna ska vara inbjudande, snygg, oförarglig, smal, näpen, sexig, passiv, känslig. Hur tror ni att det påverkar en tjej att växa upp med dessa ideal? Vad kan vara negativt? Kan det finnas positiva aspekter?

BILD 70

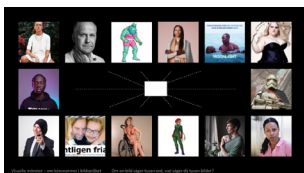

Nästan alla bildexempel vi har tittat på i den här presentationen har visat hur just män och kvinnor framställts i olika mediala genrer. Faktum är att ickebinära och transpersoner är extremt underrepresenterade i bilder.

Fråga klassen

Hur tror ni att det påverkar en ickebinär eller en transperson att växa upp i ett samhälle som inte visar upp några bilder alls på att hen finns. Hur påverkas man av att inte ha någon att identifiera sig med?

BILD 71

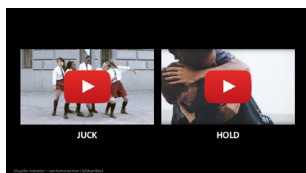

Fråga klassen

Om vi föreställer oss ett samhälle där de massmediala bilderna som omgett oss visade ett visuellt mönster som liknar de normbrytande bilder som vi har tittat på i den här bildpresentationen, vad tror ni skulle hända då? Hur

hade vi påverkats av dessa bilder? Vad kan vara positivt? Kan det finnas negativa aspekter?

BILD 72

Titta på dansvideon JUCK²²

Fem stycken unga kvinnor befinner sig på en skolgård. De bär alla en klassisk skoluniform med vit skjorta, svart slips, skotskrutig kjol/kortbyxa och mörka knästrumpor. Först står de helt still och bara tittar rakt in i kameran, sedan börjar en knyckande höftrörelse hos en av dem innan den sprider sig till dem alla, de börjar dansa.

Kommentar

Allt spelar roll i denna video, från hur dansarna är klädda och hur de rör sig till hur kameran har filmat dem och hur de i sin tur bemöter kamerans blick. Lägg märke till hur dansarna ibland tittar in i kameran, men hur de aldrig bjuder in oss utan snarare är hårda och avvisande, med den ibland manliga inbyggda frågan: "Ville du något, eller?" I flera scener umgås dansarna i grupp där de utesluter oss som betraktare, de är oberoende av våra blickar och behöver inte vår bekräftelse. I sin dans rör de sig på ett sätt, fritt från prestige, ansiktena visar uttryck av fysisk ansträngning. En av tjejerna blåser såpbubblor mot kameran som en vink till hur det feminina ibland kopplas ihop med något barnsligt och naivt. En annan tjej äter en frukt, också en vink till hur kvinnor kan skildras på ett sexuellt och inbjudande sätt när de äter något (i film och reklam), vilket inte sker i detta fall.²³

Titta på dansvideon: HOLD²⁴

Två unga män står mittemot varandra i profil och möter varandras blickar. De har båda vardagskläder på sig. Den ene har mönstrad, kortärmad skjorta

²² Idé och koncept Tarika Wahlberg, Cajsa Godée och Emelie Enlund. Musik: Dschinnjah- Kottellet & Zadak Dansgruppen JUCK består av dansarna Shirley Harthey Ubilla, Feyona Naluzzi, Tarika Wahlberg, Cajsa Godée och Emelie Enlund.

²³ Challenging the phallogocentric, av Ravijojla Novakovic stocktown.com/challenging-the-phallogocentric

²⁴ Dansfilmen HOLD visades som en trailer inför en dansföreställning, med samma namn, som hade premiär på Kulturhuset hösten 2014. Producent och koreograf: Erik Linghede. Dansare Anton Borgström och Robin Sundberg. Musik: Ane Brun

och kortbyxor, den andre har mönstrad, långärmad tröja och mörka långbyxor. De befinner sig i ett stort, tomt rum med vita väggar och ett ljust betonggol. De börjar dansa en pardans där de rör sig runt varandra, ibland tätt, tätt inpå, ibland bakom, framför och under.

Kommentar

Popping är en stil inom streetdance. Till skillnad mot många andra dansstilar har streetdance och popping traditionellt varit kopplat till ett maskulint uttryck.²⁵ Här är koreografin, i samma sorts dansstil, gjord på ett sätt som de flesta kanske inte skulle koppla till något maskulint. Dansen kan ses som ett ordlöst intimt möte mellan två unga män. Vi vet inte exakt vad det handlar om men dansarna förmedlar en allvarlig känslighet, fri från de attityder vi ofta lägger på oss för att vi inte vågar blotta våra sanna jag. De två manliga dansarna är klädda i vardagliga kläder, något som kan göra att våra tankar går till en vardagssituation mer än en dansföreställning. Dansen börjar med att de två killarna står och tittar varandra djupt in i ögonen på ett intimt och allvarligt sätt. Dansen fortsätter med mycket kroppskontakt, det blir inte sexuellt men däremot sensuellt.

BILD 73

Rubrik: Normer har inte alltid sett likadana ut och de går alltid att förändra!

Kommentar

Under 1700-talet såg det manliga idealet helt annorlunda ut. På den tiden var det manligt att bära spetsblus, ha pastellfärgade kläder, röra sig på ett mjukt feminint sätt och visa sina smala, smäckra vader. Bland adeln och de högsta samhällsklasserna ansågs det även positivt för en man att gråta. Förmågan att fälla tårar vid rätt tillfälle var ett bevis på känsligt och utvecklat sinnelag.²⁶

Bildkälla: Wikimedia

²⁵ Street dance stories: Finding health and identity through dancing.

²⁶ Andreas Marklund intervjuas i DN angående sin doktorsavhandling "I hans hus", om manlighet i ett historiskt perspektiv. www.dn.se/insidan/andreas-marklund-man-som-grat-var-1700-talets-vinnare/

BILD 74

Rubrik: Hur kan du själv jobba för att bryta det traditionella visuella mönstret?

Berätta för klassen

Här kommer några tips på hur du, om du vill, kan förändra stereotyper genom enkla handlingar.

BILD 75

Rubrik: Gör genusspaningar när du är ute på stan – hur ser reklambilderna du möter ut?

BILD 76

Rubrik: Anmäl när du tycker att något är könsdiskriminerande. Reklamombudsmannen (RO) finns!

BILD 77

Rubrik: Lek med olika poser och ta bilder tillsammans med dina kompisar som bryter en eller fler könsnormer (du behöver ju inte bryta alla).

BILD 78

Rubrik: Följ konton på sociala medier som visar alternativa bilder och omge dig med ett nytt sorts bildflöde – visuellt mönster.

DEL 2

2a. Bildanalys – teoretisk övning

Till eleven

Du ska nu få pröva dina kunskaper i bildanalys genom att granska bilderna utifrån ett antal kriterier¹. Är modellen på bilden ett objekt? Eller ett subjekt? Vad är det för skillnad? Analysera bilden med hjälp av stödfrågorna nedan:

1. **Kläder:** Vad har modellen för kläder på sig? Hur mycket hud visar modellen? Är det motiverat att visa så mycket hud eller är modellen avklädd på ett omotiverat sätt som till exempel anspelar på något sexuellt?
2. **Kroppspositionering:** Hur är modellens kropp positionerad? Har hen en pose som signalerar styrka och självständighet? Eller poserar modellen på ett sätt där hen framhäver sin kropp och bjuder in betraktaren genom att anspela på sin sexualitet?
3. **Blick:** Vilken sorts blick har modellen? Är det en blick som tittar in i kameran och möter oss som betraktare på ett inbjudande eller utmanande sätt? Är det en blick som möter oss på ett hårt sätt, kanske med den underförstådda frågan: "Ville du något eller?" Möter blicken oss inte alls? Pysslar modellen med sitt, utan att bjuda in oss?
4. **Ansiktsuttryck:** Vilket sorts ansiktsuttryck har modellen i övrigt? Är det hårt och avvisande eller mjukt och inbjudande? Är munnen stängd eller sensuellt öppen?
5. **Miljö:** Vad ser vi i övrigt i bilden? Var befinner sig modellen? Vad finns det för andra saker med på bilden?
6. **Färger:** Vilka färger finns med i bilden, på kläder och bakgrund? Är det färger som är kodade som maskulina eller feminina eller neutrala?
7. **Kameravinkel:** I vilken vinkel är fotografiet taget? Är det fågelperspektiv, så att modellen ser mindre och ofarligare ut? Är det grodperspektiv, så att modellen ser större och mäktigare ut? Är det normalperspektiv, då vi som betraktare möter modellen i samma ögonhöjd?

¹ Bildkällor: Bilden på Justin Bieber ingår en reklamkampanj från Calvin Klein. Bilden på Little Jinder är fotad av Patricia Reyes, grafisk form av Slobodan Zivic.

Slutdiskussion

Diskutera i gruppen utifrån vad ni har svarat på de sju frågorna ovan. Pekar de sju svaren åt samma håll? Eller är svaren motstridiga? Vad blir helhetsuttrycket? Är det något intryck som dominerar helhetsintrycket, till exempel att en hård blick väger tyngre än en kroppsposition eller tvärtom. Är bilden en objektifierande bild av modellen eller behåller modellen sin status som subjekt? Varför tror ni upphovsmakarna valt just denna typ av fotografi? Skulle bildens betydelse förändras om personen på fotot var av ett annat kön?

Kom ihåg att det inte finns något rätt eller fel svar, men försök att motivera er ståndpunkt. Det går bra att tycka olika.

Fördjupning

Vill du fördjupa dig ytterligare kan du använda analysmallen till bilder som du själv möter i din närhet och i din vardag:

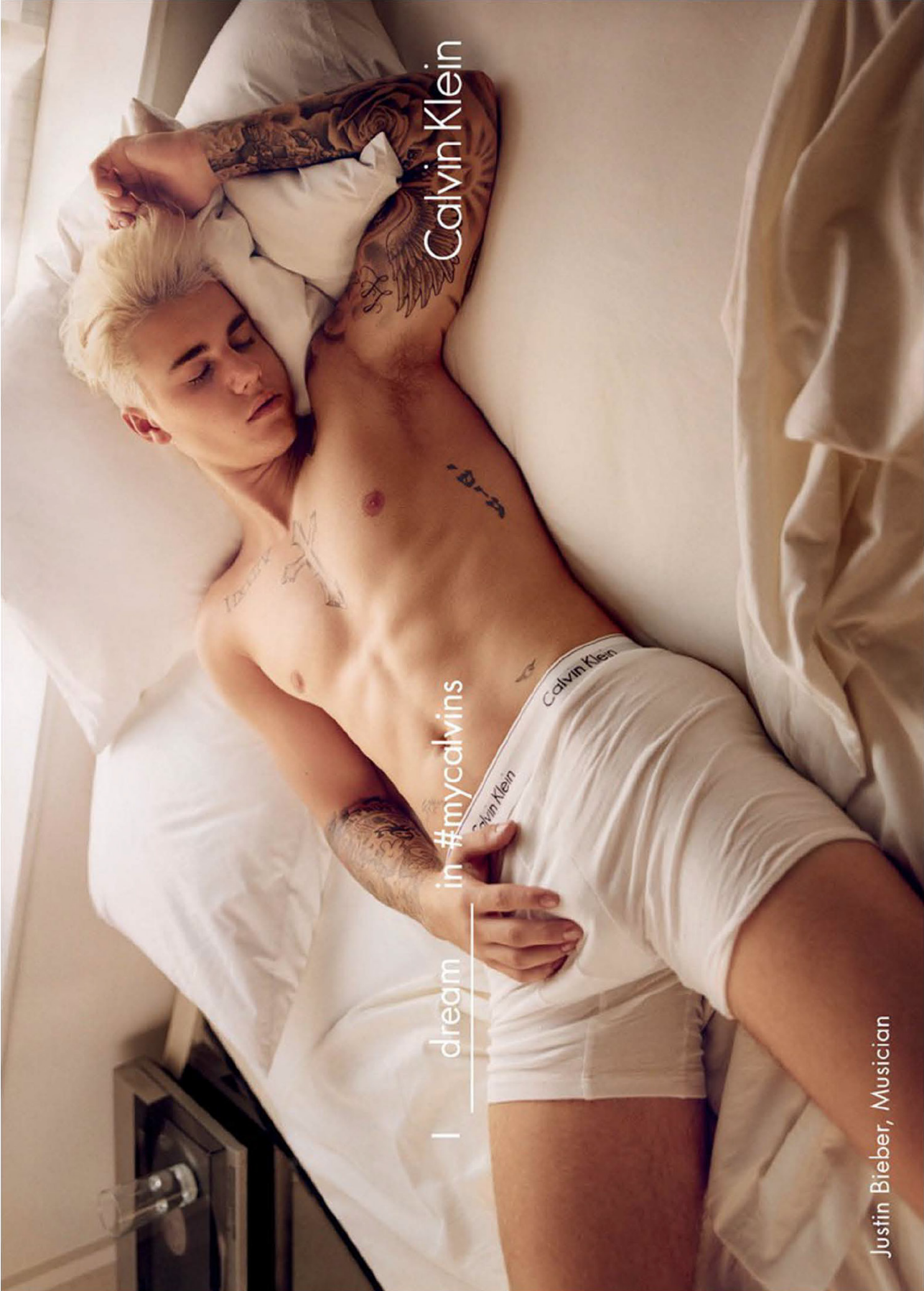
- Hur porträtteras män och kvinnor i dina läroböcker?
- Hur porträtteras de män och kvinnor du kan hitta på bild längs din skolväg? Reklam, tidning, löpsedlar med mera.
- Hur porträtteras män och kvinnor i ditt bildflöde på sociala medier?
- Hur porträtteras män och kvinnor i andra typer av bilder du möter i din vardag, till exempel i serietidningar, bokillustrationer och teckningar med mera?

DEL 2

2b. Bilder till analysövningen

Tips! Skriv ut sid. 51–52 enkelsidigt.

Calvin Klein

I dream in #mycalvins

Justin Bieber, Musician

